

РОЗДІЛ V

ВОКАЛЬНО-ХОРОВЕ МИСТЕЦТВО В ЧАСОПРОСТОРІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Барановська А.А., Газінська О.В. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	209
Білозерська Г.О., Мельник Б.В. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	213
Клепар М.В., Растригіна А.М. УКРАЇНСЬКА ПІСЕННА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	218
Маковінська А.І. УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ЯК ЗАСІБ МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	221
Максимчук Д.О. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНИХ ІГОР У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	225
Машталяр Й.Ф. ВОКАЛЬНО-ХОРОВЕ МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ ЕМОЦІЙНО-ЕСТЕТИЧНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	227
Москвічова Ю.О. ВОКАЛЬНА ТВОРЧИСТЬ Ф. ЯКИМЕНКА	231
Поворознюк О.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ПІСЕННОГО РЕПЕРТУАРУ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	235
Прядко О.М. АУДИТИВНЕ СПРИЙНЯТТЯ ТА САМОКОНТРОЛЬ ВОКАЛІСТА	238
Сідорова І.С., Сідлецька А.А. ВИХОВНІ ПРІОРИТЕТИ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	240
ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ	245

РОЗДІЛ І

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2025-2.01>

Буркацька Т.В.

*Народна артистка України, професор
Одеська національна музична
академія ім. А.В. Нежданової*

ОДЕСЬКА ВОКАЛЬНА ШКОЛА – ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ

Анотація. У статті проаналізовано та узагальнено ключові аспекти постановки дихальної техніки вокаліста. На основі авторського досвіду висвітлено засади вокальної методики, фундаментальні принципи виконавства та специфіку роботи над дихальним апаратом співака. Окреслено мистецько-освітні традиції Одеської національної музичної академії.

Ключові слова: вокальна техніка, співацьке дихання, діафрагма, вокальна методика, виконавська майстерність співака, постановка голосу, Одеська вокальна школа.

Abstract. The article analyzes and summarizes key aspects of the development of a vocalist's breathing technique. Based on the author's experience, the principles of vocal technique, fundamental principles of performance, and the specifics of working on the singer's respiratory apparatus are highlighted. The artistic and educational traditions of the Odessa National Academy of Music are outlined.

Keywords: vocal technique, singing breathing, diaphragm, vocal technique, singer's performance skills, voice production, Odesa Vocal School.

Актуальність теми задана практикою діяльності вокалістів-фахівців України, які, не дивлячись на складні внутрішньо- і зовнішньополітичні обставини, підтримують той високий рівень творчого буття, який є достойним мистецької величі України і тримається на мистецько-освітніх традиціях, збережених і розвинених в різних творчо-учбових закладах, у тому числі в межах Одеської національної музичної академії, що була першою відкритою в Україні на рівні вищого музичного учбового закладу у вересні 1913 року. Вокальна школа Одеси стала предметом вивчення перш за все у працях фахівців названого закладу, у тому числі, крім автора, в роботах Л. Горелик [2], В. Антонюк [1], І. Цебрій [5] і багатьох інших. Однак суто індивідуальний характер виявлення вокальних здібностей, вибору шляху їх вдосконалення, множинності прийнятих методів роботи і т.п., складностей організаційного типу при виведенні вихованців у «великий світ» вокально-професійної діяльності, – питання базисних позицій вокальної методики, будучи закладеними в епоху перших консерваторій [6] залишаються відкритими для подальшого вивчення.

В даному разі йдеться про «святе святих» вокальних вмінь – про постановку дихання, від якого залежить і чистота інтонації, і тембральне наповнення голосу, його «витривалість» і т.п. ознаки, що вирішують долю таланту суб'єкта вокальних зусиль.

Метою даної статті стало узагальнення провідних позицій постановки дихальної техніки вокаліста, при тому що «неприродна», штучна його основа («дихання без вдиху»), його відстороненість від мовленнєвої експресії («звукова аскеза» церковного співу) передбачає ретельну увагу до індивідуальної особистості співака і його здатності до альтруїзму «захвату красою» вокалізації самої по собі.

Методологічною основою роботи виступають позиції інтонаційного методу, як він склався в роботах Б. Яворського, у послідовників Б. Асаф'єва в Україні, спільного з методами французького музикознавства і тих, що знайшли різноманітне втілення у працях Т. Буркацької, Л. Горелік, Н. Каданцевої, А. Кулієвої, що спираються на засади концепцій І. Котляревського, О. Маркової та ін., в яких стильовий компаратив і принципи виконавства займають провідне місце.

Наукова новизна роботи задана оригінальністю авторських висновків щодо нерозривності брюшного і грудного дихання в роботі над постановкою голосу у розвиток концепції Дж. Барра, що консультував провідних співаків України. Самостійною і сьогоденно необхідною висувається ретельна психологічна підтримка співаючого індивіда в його намірах присвятити себе професії, що не закладена, нажаль, у число переважних для національного буття занять, хоча спів як вияв «ліризму душі» покладений в основу характеристики нації видатними канадськими соціологами [4] сучасності.

Юлія Рейдер, родова дворянка, стала зачинателькою одеської вокальної школи, у класі якої сформувалася О.М. Благовидова, чії вихованці до останніх десятиліть задавали тон у вокально-освітній роботі Південної Пальміри. Мистецтво штучного, храмового походження вокального співу трималося на широті освіченості і щедрої підтримки «українського бельканто», що народилося у пісенній і літургійно-співочій практиці козачої «золотої доби» XV-XVII століть, коли наша Вітчизна, волею історичних обставин, спиралася на наслідуване від Київської Русі Православ'я і активно заємодіяла з іншими конфесіями, а в межах Контрреформації (середина XVI – середина XVII століття) активно співпрацювала з Католицтвом і французьким Галликанством.

Це у XVII столітті з'явилася опера-містерія С. Ланді «Св.Алексій» за життєписом православного святого, це у 1680-ті стала формуватися Неаполітанська школа співу, яка поклала в основу драматургії спів арій як духовної пісні, прийнятої при духовно строгому провізантійському режимі французького двору. І саме в традиціях неаполітанської опери писали свої шедеври *seria* генії української музики Д. Бортнянський і М. Березовський

(Неаполь і Сицилія до сьогодні зберігають пам'ять про своє первісне Православ'я – на храмах є таблички типу «до 1240.. 1260... років був православним»).

Ознакою живого на землі – є здатність дихання, музику як мистецтво виділяє дихальна природа звуковидобуття, що є наочним у вокалі і грі на духових інструментах, однак на всіх смичкових і ударних існує так зване «кистьове дихання», оволодіння яким, як і в співі, і в духовій грі, стає запорукою успішного фахівського становлення.

Вокальне дихання було предметом особливої турботи маестро Дж. Барра, який консультував видатних українських співаків під час їх стажування в Італії – А. Солов'яненка, О. Кондратюка, одесита М. Огренича, що був певний час ректором нашої консерваторії. Всі вони виділялися здатністю до охоплення повноцінного вокального («довгого») дихання, що охоплює глибоке діафрагмальне («черевне») наповнення, що дозволяє повноцінно використовувати запас взятого у легені повітря.

В українській вокальній педагогіці виділяються для мене два автори: це М.І. Єгоричева, професор НМАУ імені П.І. Чайковського, редактор-упорядник збірника, присвяченого вокальним вправам для студентів-вокалістів, а також А. Дуда, професор нашої Одеської національної музичної академії, що був лауреатом конкурсу імені М. Глінки і багато років працював по вихованню вокалістів в стінах Одеської консерваторії, першого вищого навчального закладу України. Професор Єгоричева підкреслювала [3] увесь корпус співаючого повинен розправлятися, живіт підтягуватися, спина і плечі вирівнюватися. І у співі (черевний, глибокий вдих) утримувати до кінця видаваний звук. І при цьому важливо врочисто й святково усвідомлювати піднесений, емоційний стан співу, як говорили педагоги старих італійських консерваторій, які стали засновниками усіх вокальних здобутків, потрібна Віра, радість Вірування для музичних занять, інакше нічого не вийде.

Висновки. Контактність з італійською школою співу, закладена історичною причетністю музики Українського Православ'я до контактів з Римом постконтрреформаційного періоду і Неаполя, продовжена практикою консультування в Італії лауреатів міжнародних конкурсів від України, вивела на положення першопостулату професійного навчання тезу про брюшну опору дихальної практики, з чого виходять положення про базисність «безсловесних» розспівів, тобто спирання на ту церковну за витоками «інструментальність» співу, в якому не буттєва емоційність, але зосередженість на усвідомленні високості співочого заняття народжує силу й красу-міць вокального звучання.

Список використаних джерел:

1. Антонюк В.Г. Вокальна педагогіка. Київ, 2007.
2. Горелік Л. Вокальний цикл в жанрово-видової специфіці камерного співу. Дис.: канд. мистецтвознавства, 17.00.03. ОДК ім. А.В. Нежданової. Одеса, 2006.